

La narrativa catalana sobre el 1714 d'aleshores ençà

Carles Cabrera,
doctor en Filologia Catalana

La novel·la històrica catalana ha gaudit de dos grans períodes: al llarg del XIX i entre les acaballes del segle passat i principi d'aquest amb autors com ara Jaume Cabré, Josep Lozano, Joan Francesc Mira, Carme Riera, Josep Piera, Pep Coll, Miquel Ferrà i Martorell, Miquel López Crespí, Pere Morey, Francesc Puigpelat o Joan Daniel Bezsonoff entre molts d'altres.

Al vuit-cents, a banda d'una novel·la històrica romàntica abundantment conreada en espanyol tant al Principat com al País Valencià, destaquen noms com el de Francesc Pelai Briz, autor de *Lo coronel d'Anjou* (1872),¹ que comença pocs anys abans de l'11 de setembre del 1714 i reprèn el fil durant els dies definitius del setge barcelonès. O *Vigatans i botiflers* (1878) de Maria de Bell-lloc, que assolí una certa popularitat amb la publicació de la novel·la per lliuraments a la revista *Lo Gai Saber* (1878-79). També se centra en el conflicte bèl·lic la novel·la inacabada i inèdita d'Antoni Aulèstia *Lo Carrasclat*. I anys a venir, durant la Guerra del 1936-39, Ferran Soldevila

també deixaria inèdita una extensa novel·la històrica inacabada sobre el fons de la Guerra de Successió intitolada *El cavaller Despalau*.

Evidentment la commemoració del tres-cents aniversari del 1714 suposava una excel·lent avinentesa per novel·lar sobre aquell episodi, i així, de la mateixa manera que és fàcil especular que entre el 2036 i el 2039 es generaran tot un seguit de novel·les sobre la Guerra dels Tres Anys, ha estat la cruïlla actual la que ha donat lloc a un bon nombre de novel·les històriques sobre la Guerra de Successió, que són les que en aquest article pretenem d'abordar.

Deixant de banda ja les mostres més històriques, del nostre temps no podem deixar de considerar la primigènia *Cap de brot* (1982) de Ramón Pallicé, que aparegué a l'extinta Editorial Laia. És una novel·la de ficció històrica que presenta l'ocupació de Reus per part de les tropes borbòniques.

A *L'Anell de Ferro* (1985) de Jaume Fuster (Planeta), hi podem llegir una recreació del Setge. En el setge de Bròtil,

Tafall, el Conseller en Cap de la ciutat d'Adià, pren la bandera de la vila per animar els seus defensors, de la mateixa manera que ho va fer Rafael de Casanova ara fa tres segles.

El Setge. Barcelona 1713-1714 de Tomàs Vergés (El Llamp, 1987) és una novel·la extensa i meritòria caracteritzada pel rigor històric i la documentació exhaustiva recopilada fins aleshores sobre el setge intens i brutal a què se sotmeté la capital catalana.

Setembre de passió de Daniel Closa es va estampar a La Campana el 1997 i és una novel·la de ficció històrica centrada també en el Setge i caracteritzada per la recerca i el rigor històric. Al costat del Conseller en Cap Rafael de Casanova i el Comandant General Villarroya, l'autor introdueix caràcters de ficció que basteixen la intriga d'una narració novel·lesca enmig de la Barcelona assetjada.

La trilogia *1714: Set de Rei, Sota la pell del diable i Toc de*

¹ A banda d'una edició adaptada per al públic juvenil publicada per Bromera, de la reedició completa d'*El coronel d'Anjou* en podeu disposar a <http://www.archive.org/stream/locoroneldanjou00unkngoog#page/n4/mode/1up>.

Alfred Bosch, autor de la trilogia 1714

vespres (Columna, 2001 i 2002), d'Alfred Bosch és una de les fites de més succés de la literatura catalana. Fins i tot se'n duqué a terme una adaptació radiofònica. John Sinclair, aventurer britànic, rep per encàrrec del seu govern convèncer els catalans que baratin de rei i confiïn en Felip IV —i no V per tal com Felip I mai fou rei de Catalunya. Per assolir-ho, disposa de la seva ironia distant. El jove espia, avesat al glamur dels ambients cortesans, es passeja per mig Europa i aterra a Catalunya sense empatitzar amb la causa austríaca. Però amb l'ajut del seu informador secret, Sinclair contribueix a girar els ànims contra el Borbó.

Vicenç Villatoro és autor de *La dona a la finestra. El Born, 10 de setembre de 1714* (Edicions 62, 2005). L'argument es basa en el fet que un director de cinema negre i jueu, que ha perdut l'estimada en l'atemptat de les Torres Bessones, roda un film sobre el setge de Barcelona de l'11 de setembre de 1714. La història del rodatge s'intercala amb la narració dels fets del segle XVIII, que és el

mateix metratge, i que se centra en la vida d'un soldat, un idealista i una bella dama.

Xavier Carreras signa *Sepultura de Bandoler* (Arola, 2006). La derrota del 1714 a mans de Felip d'Anjou destrueix l'edifici polític de Catalunya i provoca en Pere Joan Barceló i Anguera l'odi etern envers els Borbons. Certs historiadors, i fins i tot l'insigne poeta Verdaguer, s'han deixat entabanar pel calumniós qualificatiu de bandoler amb què han batejat la figura del guerriller reusenc Carrasclat. Investit del grau de coronel de l'exèrcit austríac, Carrasclat s'enfronta als filipistes.

Un cadàver exquisit de Jordi Mata (Edicions 62, 2008) se situa en els darrers batecs del regnat de Carles II, caracteritzats per les intrigues i maquinacions a Madrid i a la resta d'Europa per establir el successor al tron hispànic. Mata recrea l'ambient de l'època mentre es desgranen les motivacions que provocaren l'esclat de la contesa. Del mateix autor comptem amb *1714. Entre dos focs* (Edicions 62, 2014). El reusenc Gaietà Betoret

forma part de l'expedició cap a la Mediterrània del príncep Jordi de Hessen-Darmstadt. Mercès a la confiança d'aquest, s'assabenta de la seva intenció de desembarcar a Barcelona per fer front al virrei Velasco. Però a la ciutat no tothom s'oposa a l'autoritat borbònica, i n'hi ha que, com Étienne Lagardère, fill d'una família francesa humil, hauran de prendre partit empesos per les circumstàncies i iniciar una fugida forçada que els menarà a conèixer la guerra i els seus horrors.

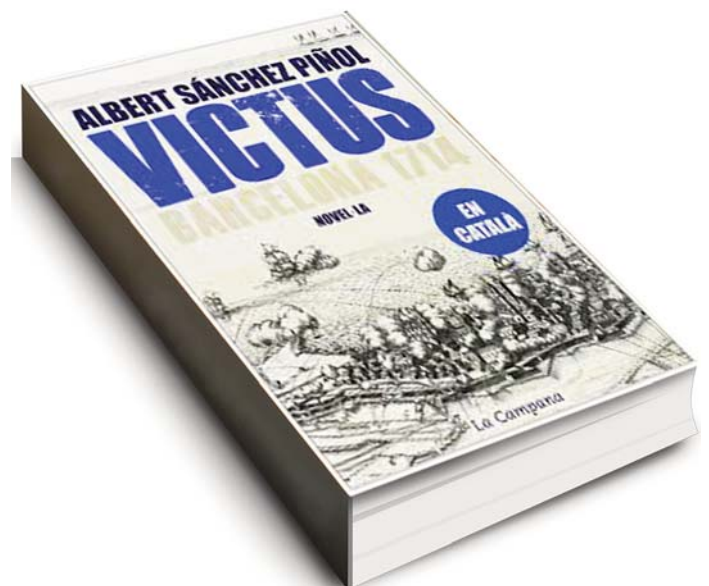
Ànima trencada (Mediterrànea Gestión, 2008) de Lancelot és una novel·la històrica autobiogràfica basada en un diari personal descobert en una presó dels represaliats el 1714. És dedicada a totes aquelles dones que malgrat poder fugir s'estimaren més defensar les llars i els fills bo i sabent que finalment trobarien la mort com a última recompensa.

Xavier Carreras, amb *Objectes perduts a Nova Barcelona* (Arola, 2011), narra la contesa través de Guillem Alegret, que des de l'òptica de l'exili i marcat per la Guerra del Francès, relata les experièn-

cies viscudes més de vuitanta anys enrere pel cavaller de Montblanc Francesc de Castellví, cronista de la desfeta bèl·lica.

Jaume Clotet i David Montserrat componen a quatre mans *Lliures o morts. La novel·la que et descobreix l'heroi oblidat del 1714* (Columna, 2012). L'heroi és el coronel Ermengol Amill. Aquest militar atípic, que combaté amb ferotgia al costat d'Antoni Desvalls a Talamanca, no va acabar esquarterat, mort ni a l'exili. I aquesta peculiaritat, que el distingeix de molts altres herois de la Guerra de Successió, fou la que seduí els autors.

Victus és una novel·la de ficció històrica d'Albert Sánchez Piñol (La Campana, 2012). Es basa en una biografia fictícia del tinent coronel navarrès Martín de Zubiría i Olano. Zubiría, a 98 anys, narra des de Viena i just abans de la Revolució Francesa, les seves memòries com a ajudant reial del tinent mariscal Antonio de Villarroel durant la Guerra de Successió. Sánchez Piñol va seguir un procés de documentació molt rigorós, llegint una vegada i una

altra les cròniques històriques de Francesc de Castellví, de devers 5.000 planes, i va fer un bon recompte d'usos i costums de la ciutat popular, car de Felip IV tothom n'havia sentit a parlar, però pocs sabien

com es va viure l'arribada del Borbó. Escrita originalment en espanyol, ha estat girada al català pel prestigiós traductor Xavier Pàmies el 2013. D'ençà de l'aparició de l'original el 2012, se n'han venut els drets

de traducció al rus, alemany, neerlandès, italià, portuguès, francès, coreà i anglès. El 2014 se n'havien venuts més de 200.000 exemplars en les dues llengües i actualment Sánchez Piñol està enllestint la seva continuació: *Vae Victus*.

Totes aquestes novel·les que hem replegat aquí recullen un seguit de particularitats com ara que són novel·les adultes d'autors catalans que es refeixen, òbviament, als fets enciclopèdics del 1714. Raons d'espai ens han impedit parlar de novel·les estrangeres bigarrades tant en el temps com en la qualitat (des de Daniel Defoe als italians Monaldi & Sorti) i malauradament també deixar fora la nostra literatura infantil i juvenil sobre el tema amb aportacions com les de Jaume Cabré, Andreu Martín o Enric Larreula. Algú també trobarà potser a faltar les nombroses aportacions valencianes al 1707 (com *La revolta ignorada* d'Albert García Pascual, *1707. El somni perdut* de Joan Ramon Barat, etc.) o illenques al 1715 (*La darrera canonada* de

Pere Morey) de què també hem hagut de prescindir. Per la resta, constatar la sorpresa que el Tricentenari no hagi dut a cap editor la idea de reimprimir cap dels treballs precedents que a hores d'ara es troben exhaurits (des dels del XIX fins als de Ramon Pallisé o Daniel Closa). També observar que els nostres autors per a adults introdueixen sovint alguna escadussera llicència literària sempre justificada per adaptar-la a la pròpia trama de ficció, i alguna coincidència en la tria del personatge per part de dos autors, com ara el personatge de Carrasquet en el cas d'Antoni Aulèsia i Xavier Carreras, o de Zubiría per part de Tomàs Vergés i Sánchez Piñol. Sobre el ciclorama de fons hi projecten tostemps una història de ficció en què els personatges ficticis es barregen amb els enciclopèdics. Són els ingredients necessaris perquè es pugui cuinar això que convenim d'anomenar novel·la històrica: ficció per la part que toca a novel·la i històrica perquè l'adjectiu així ho indica. ■

